

**Recenzja pracy zbiorowej „Ewaluacja i innowacje
w edukacji. Pomiar i ewaluacja jakości kształcenia”
pod redakcją Jana Grzesiaka, wydanej przez Wydział
Pedagogiczno-Artystyczny Uniwersytetu im. Adama
Mickiewicza w Kaliszu i Państwową Wyższą Szkołę
Zawodową w Koninie (Kalisz-Konin 2011)**

Prokopiuk Włodzimierz

prof. dr hab.
Uniwersytet w Białymstoku
Białystok (Polska)
e-mail: wlodekpro@poczta.onet.pl

Recenzowana praca zbiorowa jest plonem dziewiątego *Wielkopolskiego Forum Pedagogicznego*, zredagowana i przygotowana do druku przez nie-strudzonego Prof. dr hab. Jana Grzesiaka, Kierownika Zakładu Kształcenia Pedagogicznego Nauczycieli w Zamiejscowym (w Kaliszu) Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym UAM w Poznaniu oraz dyrektora Instytutu Edukacji Szkolnej PWSZ w Koninie.

Pomiar i ewaluacja procesów zawartych w fenomenie szeroko pojętej edukacji, których istotę i zasadność celnie wyłożył Profesor Zbigniew Kwieciński w części *Dziesięciościan edukacji (składniki i aspekty — potrzeba całościowego ujęcia)* zawartej w dziele *Socjopatologia edukacji* (Olecko 1995, Wyd. WM), stały się problemem priorytetowym projektu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego *Krajowe ramy kwalifikacji w szkolnictwie wyższym jako narzędzie poprawy jakości kształcenia*, a w podtytule określonego jako *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*.

Nowelizacja ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*, którą Rada Ministrów przyjęła 14 września 2010 roku, i która znajduje się w końcowym etapie prac

parlamentarnych, przewiduje wprowadzenie KRK do systemu szkolnictwa w Polsce. Zatem środowiska akademickie, ale także kadry pedagogiczne całego, rozległego, podsystemu szkolnego całkowitego systemu edukacji narodowej, realizujące misję edukacyjną, a w jej ramach nowe kierunki i nowoczesne programy, stają przed trudnym i odpowiedzialnym wyzwaniem podnoszenia (poprawy) jakości kształcenia oraz lepszego wykorzystania potencjału naszych studentów i uczniów szkół różnego poziomu i profili kształcenia.

Wspomniane wyzwanie znakomicie „odczytał” i dostatecznie wcześniej wyantycypował Profesor Jan Grzesiak, redaktor recenzowanego tomu. Dał tego dowody we wstępie zatytułowanym *Wprowadzenie do dialogu o ewaluacji jakości (w) edukacji*. Powstał nadzwyczaj cenny zamysł połączenia ze sobą najistotniejszych dla edukacyjnych procesów ewaluacyjnych podstaw teoretycznych (wiadomo jak zgubnie niedocenianych przez nauczycieli-pedagów) z rozwiązaniami-aplikacjami praktycznymi (przesadnie uwielbiane i wdrażane przez nauczycieli w codziennej pacy szkół). Innymi słowy — już po raz kolejny została podjęta próba wzbudzenia zainteresowania przedstawicieli nauk o edukacji i praktyk edukacyjnych dynamicznie rozwijającą się na Zachodzie koncepcją badań w działaniu (*action reseach*), poprzez wytyczenie takich kierunków myślowo-badawczych jak:

- związki pomiędzy normatywnymi i rzeczywistymi efektami kształcenia w szkołach różnych poziomów kształcenia (ze szczególnym akcentem na proces kształcenia wstępnego kandydatów na nauczycieli);
- znaczenie procedur ewaluacyjnych w podnoszeniu jakości wdrażania podstaw programowych w szkołach oraz standardów kształcenia nauczycieli;
- ranga badań pedagogicznych (określonych metodologii) w dziele podnoszenia jakości procesów edukacyjnych w kontekście formowania się społeczeństwa wiedzy;
- wielopłaszczyznowy dialog pomiędzy podmiotami jako warunek poprawy jakości edukacji szkolnej i pozaszkolnej;
- możliwości szerszej współpracy podmiotów procesów edukacyjnych na rzecz doskonalenia procedury pomiaru i oceny efektów kształcenia (upowszechniania ich wiedzy, doświadczeń i poglądów).

W efekcie rzetelnie przemyślanej metodologii konstruowania spójnego, pod względem merytorycznym i edytorskim, tekstu powstało naukowe dzieło zbiorowe o kilkunastu modułach tematycznych, spośród których na

uznanie zasługują następujące podejścia nowatorskie do analizy ewaluacji jakości procesów edukacyjnych oraz edukacji w kontekście jakości (samego procesu) ewaluacji:

- teleologiczne i aksjologiczne aspekty mierzenia i ewaluacji procesów edukacyjnych na różnych poziomach kształcenia;
- stosowanie procedur ewaluacyjnych jako warunek kształtowania kompetencji i odpowiedzialności nauczycieli;
- wprowadzanie procedury pomiaru i ewaluacji w kontekście wdrażania nowych podstaw programowych procesu kształcenia na różnych poziomach;
- specyfika oceniania przedmiotowego i wewnątrzszkolnego na tle ogólnych zasad ewaluacji efektów edukacyjnych (nauczania i wychowania);
- diagnozowanie i ewaluacja efektów realizacji funkcji dydaktycznej i wychowawczej przez nauczycieli w kontekście wartości dodanej i tzw. strat szkolnych;
- możliwości zastosowania nowych mediów i technologii komunikacyjnych w realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego oraz w ich pomiarze (ewaluacji);
- warianty pomiaru i ewaluacji efektów edukacji pozalekcyjnej i pozaszkolnej uczniów;
- casus testowania diagnostycznego oraz egzaminu dojrzałości na tle ogólnych zasad ewaluacji jakości procesów edukacyjnych;
- procesy rozwoju zawodowego nauczycieli (doradztwo, doskonalenie, realizacja procedury awansu) wobec zasad ewaluacji poziomu realizacji programów różnych przedmiotów (i na różnych poziomach kształcenia);
- pomiar-ewaluacja jakości realizacji procesów edukacyjnych w świetle prawa oświatowego;
- wartość tradycji i zmian w edukacji europejskiej w doskonaleniu procedur ewaluacji jakości jej procesów składowych.

Generalnie — w książce odsłaniane są wielozadaniowe i wielofunkcyjne konteksty ewaluacji jakości kształcenia w szkołach różnych poziomów i profili kształcenia oraz uczelniach oraz w sposób skondensowany oświatlane możliwości i sposoby rozwiązywania, narastających przez lata, kontrowersji i nieporozumień na tym ważnym, ale niedostatecznie naukowo (empirycznie) spenetrowanym, polu nauk pedagogicznych (dla przykładu: ograniczanie się tylko do ewaluacji-oceny a niedocenianie samooceny w realizacji procesów edukacyjnych, czy jeszcze drastyczniejsza, niezwykle dzisiaj ja-

skrawo przejawiająca się, fetysyzacja testowej ewaluacji jakości kształcenia, od szkoły podstawowej poczynając, poprzez poziom gimnazjalny i ponadgimnazjalny (maturalny) — po akademicki.

Redagowanie tomu składającego się (oprócz tekstu wprowadzającego) z trzydziestu sześciu artykułów nie jest zabiegiem prostym z kilku powodów:

— pierwszy zawiera się w różnorodności stylów narracyjnych Autorów tekstów. Redaktor musiał „wczytać się” w ich logikę wywodów (tu bardzo istotnym elementem jest doświadczenie naukowo-badawcze poszczególnych uczestników Forum „przypieczętowane” tytułami i stopniami naukowymi), „wyważyć” rangę stawianych tez, wyznaczyć pozycję na której, pośród tytułów „sąsiednich”, dany tekst najlepiej będzie z nim współgrać. Tę poprzeczkę Pan Profesor Jan Grzesiak pokonał swobodnie (wszak jest bardzo doświadczonym Redaktorem).

— drugi powód to stopień adekwatności danego tekstu do sensów zawartych w tytule tomu. W tej kwestii, jak łatwo zauważyć po przeczytaniu spisu treści, powstały „drobne” kłopoty. Mamy kilka tekstów autorskich, które w swojej wymowie, konstrukcji i brzmieniu nagłówków nie są w pełni adekwatne do sensu zawartego w podtytule tomu, chociaż korelują one z hasłem przewodnim Wielkopolskich Forów Pedagogicznych (*Ewaluacja i innowacje w edukacji*). Są to artykuły zatytułowane: *Superwizja w pracy grupowej — w kontekście psychodramy* (w języku niemieckim); *Konstruktywistyczne podejście do kształcenia nauczycieli*; *Nauczyciel wobec osobliwości swojej roli zawodowej*; *Projekty nauczania muzyki „w sieci” z wykorzystaniem technologii komunikacyjnych*; *Rzeczywistość wykreowana jako nowy obszar doświadczeń dziecka i wyzwanie dla edukacji*; *„Mała Ojczyzna” bliżej dzieci przedszkolnych*; *Europa w szkole — druga odsłona*; *Finansowe znaczenie inwestycji w kapitał ludzki* (w języku czeskim).

Dla lepszej recepcji treści artykułów przez polskiego czytelnika teksty obcojęzyczne warto było przetłumaczyć na język polski.

Jest jeszcze jeden powód, by z szacunkiem pochylić się nad gigantycznym trudem Profesora Jana Grzesiaka, inicjatora i realizatora, głośnych już w Polsce i krajach ościennych, Forów Pedagogicznych — jest to konsekwentne zabieganie, by brali w nich udział członkowie różnych środowisk pedagogicznych, znakomici luminarze nauk o edukacji, reprezentanci akademickich uczelni (nie tylko pedagogicznych i nie tylko państwowych), ale także przedstawiciele administracji oświatowej różnych szczebli, doradztwa pedagogicznego, nauczycieli-praktyków i studentów — kandydatów na na-

uczycieli. Tak różnorodna reprezentacja „świata pedagogicznego” stanowi zestaw autorski recenzowanego tomu i fakt ten, jak żaden inny, stanowi kryterium prawdy o problemie ewaluacji efektów procesów pedagogicznych na obecnym etapie rozwoju systemu edukacji narodowej w naszym kraju.

Grzesiak, J. (red.), (2009), *Innowacje i ewaluacja w edukacji, Pomiar i ewaluacja jakości kształcenia*. Kalisz — Konin.

Grzesiak, J. (2014), *Lekcje i diagnostyka psychopedagogiczna w edukacji dziecka*, Konin.

MEN, (2010), *Krajowe ramy kwalifikacji w szkolnictwie wyższym jako narzędzie poprawy jakości kształcenia*, a w podtytule określonego jako *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*. Warszawa.

Kwieciński, Z. (1995), *Dziesięciościan edukacji (składniki i aspekty — potrzeba całościowego ujęcia)*, w: *Socjopatologia edukacji*, Olecko.

Prokopiuk, W. (2010), *Nauczyciel na polach humanizacji edukacji*, Kraków.

REVIEW OF THE MONOGRAPH «EVALUATION AND INNOVATION IN EDUCATION. MEASUREMENT AND EVALUATION OF THE QUALITY OF EDUCATION» EDITED BY JAN GRZESIAK

Prokopiuk Włodzimierz

prof. dr hab.
University in Białystok
Białystok (Poland)
e-mail: wlodekpro@poczta.onet.pl